

**TA'LIM JARAYONIDA ELEKTRON TA'LIM
RESURSLARIDAN FOYDALANISH**

M.B.Niyozov¹, N.B.Djurayeva²

¹Guliston davlat pedagogika instituti p.f.b.f.d.(PhD), dotsent

²Guliston davlat pedagogika instituti 2-kurs magistranti

E-mail: niyozov_info@bk.ru

Ma'lumki, Respublikamizning barcha ta'lim muassasalari ta'lim jarayonida o'qitishning zamonaviy shakllari va uslullarini qo'llash, ta'lim tizimida axborot va pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish, ular yordamida ta'lim tizimini talab darajasiga etkazish ustida bir qancha ishlar olib borilmoqda. O'quv jarayonida o'qitishning zamonaviy shakllari va usullarini qo'llash, axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish, masofali o'qitish texnologiyalarini joriy qilish masalalari dolzarb muammolardan biri hisoblanadi.

Ta'lim jarayoni uchun yaratilgan elektron ta'lim resurslari o'quv jarayoni mobaynida namoyish etish vositasi, kompyuter sinflarida tashkil etiladigan mustaqil ishlash mashg'ulotlarida repititor, mustaqil ta'lim olishga vosita, amaliy va laboratoriya ishlarini bajarish mobaynida uslubiy yordamchi, o'quvchilar tomonidan bilimlarni o'zlashtirishini nazoratchisi, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun masala va mashqlar bilan ta'minlovchidir.

Elektron ta'lim resurslari o'quvchilarga axborotni o'qish, ma'ruzalarni eshitish, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlariga mo'ljallangan vazifalarni bajarish, o'z bilimlarini tekshirish va zarur hollarda ularni to'ldirish, o'z-o'zini nazorat qilish kabi bilim shakllarini tavsiya etishi mumkin.

Elektron ta'lim resurslari o'z ichiga trenajyorlar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari uchun vazifalar, test topshiriqlari, bir vaqtning o'zida bilim berish va ularni o'zlashtirish jarayonini nazorat qiluvchi dasturiy ta'minotlarni qamrab oladi. Boshqacha aytganda u o'quv predmetlarining asosiy axborotli qismini bayon etuvchi, olingan bilimlarni mustahkamlashga mo'ljallangan mashqlar, o'quvchilarning bilimlarini baholash imkoniyatini beradigan test texnologiyalaridan tashkil topadi.

Ta'lim jarayoniga mo'ljallangan elektron ta'lim resurslari quyidagi imkoniyatlarga ega bo'lishi kerak:

- Teskari aloqani ta'minlash;
- Kerakli axborotlarni tez topishga yordam berish;
- Gipermatnli tushuntirishlarga ko'p marta murojaat qilishda vaqt hisobini e'tiborga olish;
- Ekranga ma'lumotlarni chiqarishda kompyuterning multimediali imkoniyatlaridan foydalanish;

- Predmetning har bir bo'limi bo'yicha o'quvchilarning o'zlashtirish darajalariga mos holda bilimlarini baholay olish;

- Predmetning o'quv axborot bazalarini yangilash imkoniyatini yaratish.

Ta'lim tizimida o'quv jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilsa ta'lim-tarbiya jarayoni jadallashtiriladi. Ta'lim-tarbiya jarayonini jadallashtirishning asosiy omillari qatoriga quyidagilarni keltirish mumkin:

- maqsadga yo'naltirilganlik;
- o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish;
- ta'lim mazmunining axborotli hajmini kengaytirish;
- o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini faollashtirish;
- o'quvchilarning o'quv-amaliy darajasini mustahkamlash va boshqalar.

Elektron ta'lim resurslarini o'quv jarayonida mustaqil ta'lim mashg'ulotlarini samarali tashkil qilishda ahamiyati juda katta hisoblanadi. Elektron ta'lim resurslaridagi kompyuterning dasturiy vositalari asosida yaratilgan o'quv-uslubiy materiallar va elektron darsliklardan foydalanishdan asosiy maqsad zamonaviy axborot – ta'lim uslubini shakllantirish, zamonaviy axborot-pedagogik, axborot va kompyuter texnologiyalarini qo'llash orqali ta'lim jarayonining samaradorligi, sifati va unimdorligini oshirish, uzluksiz ta'lim tizimida zamonaviy o'quv manbalari elektron o'quv darsliklarini keng qo'llash, ularning ma'lum ma'noda kutubxonalarini tashkil etish, ta'limning masofadan o'qitish usullarini amalda joriy etish va umumjahon elektron o'quv tizimiga kirishdan iborat.

Kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalari orqali masofali o'qitish jarayonini tashkil qilishda elektron ta'lim resurslari, elektron darsliklar va virtual stendlarning yaratilishiga alohida e'tibor berish kerak. Elektron ta'lim resurslari va unda joylashgan multimediali elektron darsliklar asosida o'quv jarayonini tashkil qilish, an'anaviy o'qitishga nisbatan o'zining bir qancha afzallik tomonlari borligini ko'rsatadi. Ularga quyidagilarni keltirish mumkin:

- O'qituvchiga o'quv materiallarini ta'lim oluvchilarga etkazib berishda birmuncha engillashtirilishi;

- Dars jarayonida berilayotgan o'quv materiallarning takroriy holda namoyish qilish imkoniyatining mavjudligi;

- Ta'lim oluvchilar o'zlashtirish darajasining yuqori bo'lishiga erishish;

- Multimediali elektron darsliklar tarkibida ko'rgazmali virtual stendlar tashkil qilish imkoniyati;

- Amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini video, audio va animatsiyali vositalar orqali qiziqarli tashkil qilish imkoniyati;

- Tavsiya qilingan o'quv materiallaridan ommaviy tarzda foydalanish, ya'ni tarmoq texnologiyalari yordamida bir yoki bir nechta auditoriyada va guruhlarda foydalanish imkoniyatining mavjudligi;

- O'quv materiallari ma'lumotlar bazasini tezkor ravishda o'zgartirib, yangi axborot zaxiralarini kiritish imkoniyatining mavjudligi;

- Amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari mobaynida ma'ruza materiallariga o'tish imkoniyatining yaratilishi;

- Masofadan o'qitish uchun asosiy vositalardan biri sifatida foydalanish imkoniyati;

- Ta'lim oluvchilarning individual bilimlarini baholash, nazorat qilish va boshqalar.

Bunday imkoniyatlarga ega bo'lgan o'quv materiallarini masofali o'qitishga tadbiq etish, bir vaqtning o'zida ta'lim oluvchilarga o'quv materiallarini ko'rish, o'qish, eshitish, mulohaza qilish va qayta-qayta takrorlab o'z bilimlarini oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga qo'llanilishi, ayniqsa multimedialli vositalardan foydalanish o'quv jarayonining didaktiv ko'rinishda tasvirlash uchun juda katta imkoniyatlar yaratadi.

Elektron ta'lim resurslaridagi mustaqil ta'lim mashg'ulotlari uchun yaratilgan elektron o'quv-uslubiy materiallar avtomatlashtirilgan dasturiy vositalar yordamida faoliyat olib boradi. Avtomatlashtirilgan o'quv-uslubiy materiallar ta'lim oluvchilarga kerakli mavzular bo'yicha ma'lumotlarni tavsiya etadi va bilimlarni nazorat qiladi. Bilimlarning nazorati natijasiga qarab ta'lim oluvchilarga turli saviyadagi topshiriqlar tavsiya qilinadi. Avtomatlashtirilgan o'quv-uslubiy ta'lim vositalari yordamida ta'lim oluvchilar o'qituvchining yordamisiz ham o'z bilimlarini oshirib takomillashtirib borishi mumkin

O'quv jarayonida elektron ta'lim resurslaridan foydalanishning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- ta'lim jarayonida berilayotgan materiallarni chuqurroq va mukammalroq o'zlashtirish;

- ta'lim olishning yangi shakllarini joriy qilish;

- dars jarayonida bilim olish vaqtining qisqarishi natijasida vaqtni tejash imkoniyati;

- olingan bilimlar kishi xotirasida uzoq muddat saqlanib qolinishi va uni amaliyotda qo'llash mumkinligi.

- o'quvchilarda ma'lum malakalarni shakllantirish vaqti qisqaligi;

- mashg'ulotlarda bajariladigan topshiriqlar sonining oshishi;

- kompyuter tomonidan faol boshqarishni talab qilinishi natijasida o'quvchi ta'lim sub'ektiga aylanishi;

- o'quvchilar kuzatishi, mushohada qilishi qiyin bo'lgan jarayonlarni modellashtirish va bevosita namoyish qilish imkoniyatining hosil bo'lishi va boshqalar.

Xulosa o'rnida shuni aytilish mumkinki elektron ta'lim resurslarini tahlil qilish orqali biz ta'lim jarayoniga internet muhiti tomonidan taqdim etilgan imkoniyatlardan foydalanishimiz zarur, degan xulosaga kelishimiz mumkin. Bu barcha o'quvchi-talabalarni o'quv jarayoniga faol jalb qilish, o'qish motivatsiyasini va shunga mos ravishda ta'lim sifatini oshirishga imkon beradi.

Adabiyotlar

1. Abduqodirov A.A., Toshtemirov D.E. Ta'lim muassasalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi. // Monografiya. Guliston: Universitet, 2019. – 232 b.
2. Toshtemirov D.E. Niyozov M.B. Ta'lim jarayonida veb texnologiyalarning o'ri // Ilmiy xabarnoma. Seriya: Pedagogik tadqiqotlar. 2(46).2020. -B.114-120.
3. Niyozov M.B., Mamatov A.M. O'quv jarayonida elektron ta'lim muhitini takomillashtirish // “O'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning dolzarb muammolari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari to'plami. Guliston -2019 17-18 may. 116-117 b
4. Niyozov M.B., Yuldashev U.A., Yusupov A.X. veb texnologiyalarni ta'lim jarayoniga qo'llash // “Innovatsion va zamonaviy axborot texnologiyalarini ta'lim, fan va boshqaruv sohalarida qo'llash istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy – amaliy onlayn konferentsiyasi materiallari. – Samarqand, SamDU nashri, 14-15 may 2020 y. 345-347 b.